

עקרונות פדגוגיים ותוכנית שש שנתית

להוראת מקרא

בבית הספר המשלב

תוכן עניינים:

תכנית שש שנתית להורת מקרא:

יישום הדרגתי של העקרונות הפדגוגיים בלימוד המקרא

6	הגיל הרך וכיתה א
7	כיתות ב-ג
8	כיתה ד
9	כיתות ה-ו
10	על יסודי
11	פרויקטים בהוראת מקרא וערכת "על דמויות ומקומות"
12	הצעות נוספות לפיתוח והוראה מיטבית של המקרא, והפניות לחומרי עזר נוספים

יישום הדרגתי של העקרונות הפדגוגיים בלימוד המקרא:

העקרונות הפדגוגיים של רשת מיתרים, האמורים לעיל, יירכשו במהלך לימודי המקרא לאורך השנים- החל מהחינוך לגיל הרך ועד לחינוך העל-יסודי:

לדוגמאות לכלים בהוראת מקרא ע"פ העקרונות הפדגוגיים של מיתרים

חינוך לגיל הרך :

מבין העקרונות הפדגוגיים המוזכרים לעיל, שתי המטרות המרכזיות בחינוך לגיל הרך הן : הקריאה היחפה במובנה המצומצם ביותר, קרי היכרות עם הסיפור המקראי (כשהוא מעובד כמובן, ומסופר, ולא במפגש ישיר) באופן כמה שיותר נקי, וללא פרשנויות נוספות .

ולצד זה, כמובן בהתאמה לגילאים המדוברים, יושם דגש נרחב מאוד על הרלוונטיות.

כיתה א :

מבחינות רבות בכיתה א' ימשיכו המטרות של החינוך לגיל הרך, אלא שהמפגש עם פסוקי המקרא עצמם ילך ויצמח בשנה זו. בתחילת הדרך, כיוון שהקריאה אינה מבוססת דיה, איננו רוצים להעמיס על התלמידים גם את הקריאה מלשון המקרא, אך יחד עם זאת הלימוד יהיה מבוסס על האזנה לפסוקים הנלמדים. כאשר המטרה היא שעד סוף השנה התלמידים יתחילו גם לטעום מהקריאה מפסוקי המקרא, כמו גם היכרות עם התנ"ך, חמשת חומשי תורה וכו', והתמצאות בהן: מציאת פרק ופסוק וכו' . מבוא ללימודי תורה וכן התמצאות בחומש תמצאו בחוברת בשבילי התנ"ך. בשנה זו המלצתנו היא ללמד את פרשות בראשית-נח מספר בראשית .

לתכנית בראשית-נח מיתרים לחצו כאן

להזמנת חוברת 'בשבילי התנך'

כיתות ב-ג :

בכיתות אלו, לאחר שהקריאה התייצבה בכיתה א, המטרה המרכזית היא פיתוח היכולת לקרוא את פסוקי המקרא, ולהתחיל לרכוש את השפה ואת המיומנות הנדרשות בכדי לקרוא טקסט מקראי. על כן, יושם דגש רחב מאוד בשנה זו על רכישת השפה, על תרגול של קריאה בקול את פסוקי המקרא, של הבנת הנקרא באופן מדויק ומדוקדק, כמו גם על שינון פסוקים (שמלבד החשיבות שהם יהיו שגורים על פה, בכוחם להקנות את האופן שבו בנוי המשפט המקראי).

לצד זה, הקריאה היחפה שמובילה לריבוי קולות, תתחיל לעלות אף היא בגיל זה, כיוון שלצד הבנת הנקרא הפשוטה, נחפש את השאלות שאין עליהן תשובה חד משמעית בגוף הטקסט, ובכך נתחיל להקנות לתלמידים את הכלים להתמודד עם ריבוי קולות, ולהפנים את הרעיון לפיו הטקסט אינו חד-משמעי בהכרח, ואין זה פוגע במעמדו. ולצידם של שני מרכיבים אלו, כמובן בהתאמה לגילאים המדוברים, יושם דגש נרחב מאוד על הרלוונטיות.

בכיתה ב' המלצתנו היא ללמד את חומש בראשית, מפרשת לך לך (בהינתן שפרשות בראשית-נח נלמדו בכיתה א), ועד סוף החומש בכיתה ג' המלצתנו היא ללמד את חומש שמות.

מבוא ללימודי תורה וכן התמצאות בחומש תמצאו בחוברת בשבילי התנ"ך.

לתכנית בראשית מיתרים (לך לך-סוף) לחצו כאן

לתכנית שמות מיתרים לחצו כאן

להזמנת חוברת 'בשבילי התנ"ך'

כיתה ד :

בכיתה זו נעלה קומה ביחסנו אל הקריאה היחפה, מתוך הנחה שאנו יכולים להתבסס כבר על היכולת של התלמידים להבין הבנה רציפה של הטקסט המקראי. ולצד שימור מיומנויות אלו, נתחיל בהקניית כלים נוספים הייחודים לקריאת ספרותית של המקרא, ובכלל זה: מילת מפתח, רמז מטרים, חיפוש אחר שאלות שאין עליהם תשובה בגוף הטקסט וכדומה .

גם ביחס לריבוי הקולות, נעלה קומה בכיתה זו, ולאורך השנה נלווה את לימוד המקרא בפרשנותו של רש"י. נדון עם התלמידים בפרשנותו (כמובן מתוך מקום ששומע את דבריו, אך לא שמחויב לפרשנות שהוא מציע). ובתוך כך נחשף לדרך הפרשנית שלו (דרך הפשט, והדרך שמבוססת על המדרש וכו'), ונעסוק ברכישת המיומנות שבקריאת כתב רש"י .

לצד מרכיבים אלו, כמובן שנשמור על המקום החשוב והמרכזי של הרלוונטיות. בכיתה ד' המלצתנו היא ללמד את חומש במדבר, כהמשך הרצף הסיפורי של חומש שמות (אותו למדו בכיתה ג'), ובהמשך לכך ללמוד גם את ספר יהושע .

לתכנית במדבר מיתרים לחצו כאן

כיתות ה-ו :

בכיתות אלו נמשיך בשימור ופיתוח הכלים והמיומנויות של הקריאה היחפה .
בריבוי הקולות נעלה קומה אחת נוספת, ולאורך הדרך ניחשף למגוון רחב של פרשנויות, שישקפו הן עמדות שונות, פשט ודרש, פרשנות נאמנה ופרשנות ביקורתית, וכדומה, והן סגנונות פרשנות שונות: מדרשים לצד שירים עבריים, פרשנות מקרא לצד יצירות אמנות וכן על זו הדרך .
ולצד מרכיבים אלו, כמובן שנשמור על המקום החשוב והמרכזי של הרלוונטיות, כאשר בכיתות אלו נתחיל לעסוק – עדיין באופן מצומצם - ברלוונטיות מן הסוג האחרון עליו דברנו, קרי רלוונטיות שלא רק עוסקת בד' אמותיהם של התלמידים, אלא גם בהתייחסות רלוונטית למציאות החיים כיום: הן במדינת ישראל, והן בעולם בכלל .

כמו כן, בכיתות אלו נכיר את טעמי המקרא, ונלמד לקרוא על פיהם .
המלצתנו היא ללמד בכיתה ה' את חומש ויקרא, ובנוסף לכך את ספר שופטים.
ובכיתה ו' ללמד את חומש דברים, ולצד זה את שמואל א ושמואל ב .

לתכנית ויקרא מיתרים לחצו כאן

לתכנית דברים מיתרים לחצו כאן

על יסודי :

לצד שימור והמשך ביסוסם של היסודות שהעמדנו עד לשלב זה, בבתי הספר העל-יסודיים נוסף ונעמיק בלימודי המקרא, תוך שימת דגש נוסף סביב העקרונות הפדגוגיים המנחים אותנו :

בקריאה יחפה נעודד את הקריאה היצירתית, המבקשת לחשוף את הפערים בסיפור, את מה שנאמר בין השורות ושעל גביו ניתן לבנות פרשנות חדשה .

בריבוי קולות נעמיק את ההיכרות עם השפה הביקורתית והמחקרית של ניתוח הטקסט המקראי אל מול השפה המדרשית והאמונית, ובכך נעניק לתלמידים הן את הכלים שבהם נעשה שימוש בכל אחת מהדרכים, והן את העמדה הזוהרית המשתקפת מכל אחד מהם .

ברלוונטיות, נעודד את התלמידים ליצור מתוך ועל גבי המקרא: כתיבת מדרשים, שירה למינה, ציור, המחזות ועוד, כאשר הדגש המרכזי בכל אלו יהיה הפרשנות האישית של התלמידים לפסוקי המקרא, והעמדה האישית שלהם ביחס לרעיונות העולים ממנו. חומרי למידה להוראת מקרא במיתרים: התכנית תחום הידע כיתה נמצא ב... תיאור הערות בראשית - נח תורה כיתה א' באתר ספריית מיתרים התכנית מופיעה בשלמות.

פרויקטים מיוחדים בהוראת מקרא:

- תיבת נח (הראל)
- עיתון לספר בראשית (קשת שוהם)
- פרויקט מגילת רות (קשת מזכרת בתיה)
- פרויקט מגילת אסתר (קשת מזכרת בתיה)
- מחנה המדבר (קרוב)
- "ואהבת" (קרוב)
- חידון תנ"ך (קשת זיכרון)

ערכה ללימוד סיפורי התורה

 הערכה פותחה על בסיס קריאה יחפה - התפיסה הפדגוגית של מיתרים, שגורסת שצריך לאפשר לילד להכיר את הטקסט ללא תיווך. לימוד המזמין חשיבה ויצירה ומאפשר לתלמיד לפרש ולעבד את הדברים לפי ערכיו ודעותיו.

 בערכה ארבעה רקעים שעליהם מתרחשים רוב סיפורי המקרא - שדה, באר, אוהל ומדבר ובובות לא מאופיינות, שמשאירות מקום לדמיון ויצירתיות.

 הערכה מתאימה לסיפורי התורה בגן ובביה"ס ולמשחק חופשי בבית ומשתלבת בהצעות להמחזה המופיעות בתוכנית "בראשית" שבאתר מיתרים.

<https://library.meitarim.org.il/>

הצעות נוספות לפיתוח והוראה מיטבית של המקרא בבתי הספר

המשלבים :

- לימוד נושאי. לדוגמה: משפחות בתנ"ך, נשים בתנ"ך, מנהיגים בתנ"ך .
- טיולים בעקבות סיפורי התנ"ך .
- התנסות באירועים המתוארים. לדוגמה: הקמת מחנה בני ישראל במדבר.
- בית מדרש יוצר בעקבות התנ"ך: כתיבת מדרשים, כתיבה יוצרת, ציור, דרמה

וכיוצא בזה

אתרים וחומרי עזר נוספים שבכוחם לסייע להוראת תנ"ך מיטבית

ע"פ העקרונות הפדגוגיים של מיתרים:

[מדרש תמונה](#) , [929](#) , [מקראנט](#) , [ספריא](#)